

Rapport

Datum: 29 december 2005
Rapportnummer: 2005/413

Klacht

Verzoekster klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Friesland onvoldoende onderzoek hebben verricht naar aanleiding van haar vermoeden dat in de woning van de burens van haar moeder een hennepkwekerij was gevestigd. Verzoekster klaagt er in dit verband met name over dat de politieambtenaren geen onderzoek hebben verricht in de kruipruimte van deze woning alsmede bij hun onderzoek geen speurhond en/of infrarood camera hebben gebruikt.

Verder klaagt verzoekster erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Friesland haar bij haar aanhouding op 9 december 2003 hebben geboeid. Volgens verzoekster klemt dit des te meer aangezien zij tijdens haar aanhouding heeft aangegeven dat zij reuma had en een polsbrace droeg.

Verzoekster klaagt er voorts over dat de politieambtenaren haar echtgenoot niet in kennis hebben gesteld van haar insluiting alsmede haar tijdens haar insluiting geen eten hebben verstrekt.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 9 december 2003 om omstreeks 09:30 uur wendde verzoekster zich tot het politiebureau te Wolvega. Verzoekster wilde aangifte doen tegen de burens van haar moeder omdat deze burens probeerden haar moeder te vermoorden. Volgens verzoekster was in de woning van de burens van haar moeder namelijk een hennepkwekerij gevestigd hetgeen een zodanige stank veroorzaakte in de woning van haar moeder dat zij "dood ging van ellende". Tijdens het gesprek op het politiebureau uitte verzoekster verder haar ongenoegen over de wijze waarop de politie de woning van de burens van haar moeder tot dan toe had doorzocht. In de ogen van verzoekster was dit onderzoek te beperkt geweest en had de politie ten onrechte nagelaten hierbij gebruik te maken van een speurhond en een infraroodcamera.

2. Na enige tijd vorderde de politie verzoekster het politiebureau te verlaten. Verzoekster weigerde dit waarop de politie verzoekster aanhield wegens lokaalvredebreuk. Verzoekster werd vervolgens geboeid en geplaatst in een ophoudkamer. Nadat een vrouwelijke agent verzoekster had gefouilleerd, werden de boeien verwijderd. Om 09:37 uur werd verzoekster voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. Na overleg met de officier van justitie werd verzoekster diezelfde dag om 13:56 uur in vrijheid gesteld.

3. Verzoekster kon zich met de handelwijze van de politie niet verenigen en diende hierover op 9 december 2003 een aantal klachten in bij de officier van justitie te Leeuwarden en bij de chef van het district Heerenveen van het regionale politiekorps

Friesland. In haar brief klaagde verzoekster erover dat de politie onvoldoende onderzoek had verricht naar de aanwezigheid van een hennepkwekerij in de woning van de heer X (zijnde de buurman van de moeder van verzoekster), had geweigerd haar aangifte op te nemen, haar wederrechtelijk van haar vrijheid had beroofd alsmede haar had mishandeld.

4. Per brief van 10 december 2003 liet verzoekster de politie nog weten dat zij die nacht niet had geslapen omdat zij pijn had aan haar polsen, schouders, rug en enkels. Volgens verzoekster kwam dit omdat de politie onnodig hard tegen haar was opgetreden, temeer gelet op het feit dat zij reumapatiënte was. Door het boeien was haar SI gewricht, dat even daarvoor door de manueel therapeut was rechtgezet, weer verschoven. Verzoekster had dan ook een nieuwe afspraak bij de therapeut moeten maken.

5. Op 18 december 2003 stuurde verzoekster de politie nog een verklaring van haar manueel therapeut toe waarin stond vermeld dat verzoeksters SI-gewricht op 4 december 2003 was gecorrigeerd. In haar begeleidende brief gaf verzoekster verder nog aan dat zij het niet juist vond dat haar echtgenoot niet over haar insluiting was geïnformeerd.

6. Bij uitspraak van 13 februari 2004 veroordeelde de politierechter te Leeuwarden verzoekster tot een voorwaardelijke geldboete van € 100 wegens het op 16 maart 2003 wederrechtelijk verblijven in een voor de openbare dienst bestemd lokaal.

7. Naar aanleiding van verzoeksters klacht stelde politieambtenaren Sw. en R. een onderzoek in. Op grond van de resultaten van dit onderzoek verklaarde de districtschef verzoeksters klachten per brief van 29 april 2004 ongegrond.

8. Verzoekster berichtte de districtschef op 3 mei 2004 dat zij zich niet kon verenigen met zijn oordeel over haar klachten. Zij verzocht de districtschef dan ook een nader onderzoek naar haar klachten in te stellen.

9. Op 1 juli 2004 bracht de klachtencommissie van het regionale politiekorps Friesland advies uit aan de korpsbeheerder. Ten aanzien van het boeien adviseerde de klachtencommissie de korpsbeheerder een nader onderzoek in te stellen. Ten aanzien van de overige klachten adviseerde de klachtencommissie de korpsbeheerder deze klachten ongegrond te verklaren.

10. De korpsbeheerder deed de klachten van verzoekster per brief van 8 juli 2004 als volgt af. Hij verklaarde verzoeksters klacht over het opsporingsonderzoek, het opnemen van haar aangifte en de vrijheidsberoving ongegrond. Ten aanzien van haar klacht over het boeien vroeg hij de klachtencommissie een nader onderzoek te verrichten.

11. Op 2 september 2004 vond een tweede zitting van de klachtencommissie plaats waarbij nader werd ingegaan op het boeien van verzoekster.

12. Op 2 september 2004 adviseerde de klachtencommissie de korpsbeheerder de klacht van verzoekster over het boeien ongegrond te verklaren.

13. De korpsbeheerder berichtte verzoekster vervolgens op 14 september 2004 dat hij het advies van de klachtencommissie overnam en verzoeksters klacht over het boeien ongegrond verklaarde.

14. Verzoekster kon zich niet verenigen met het oordeel van de korpsbeheerder en wendde zich op 30 september 2004 tot de Nationale ombudsman.

I. Ten aanzien van het politieonderzoek

Bevindingen

1. Verzoekster merkte in het kader van deze klacht op dat zij vond dat de politie onvoldoende onderzoek had verricht naar de aanwezigheid van een hennepkwekerij in de woning van de burens van haar moeder. Verzoekster verweet de politie onder meer dat zij niet had gezocht in de kruipruimte van de woning alsmede dat zij had geweigerd een speurhond en een infraroodcamera in te zetten.

2. In reactie op deze klacht gaf de korpsbeheerder aan dat hij geen reden zag om af te wijken van zijn eerdere standpunt van 14 september 2004 waarbij hij deze klacht van verzoekster ongegrond had verklaard.

3. In de door politieambtenaren Sw. en R. op 16 maart 2004 opgestelde mutatie staat vermeld dat de woning van de heer X tot driemaal toe is onderzocht. Daarbij werd geen hennepkwekerij aangetroffen. Tijdens het laatste onderzoek was ook in de kruipruimte gekeken. Noch in de woning van de heer X, noch in de woning van de moeder van verzoekster werd een hennepplucht geroken.

4. In het proces-verbaal van bevindingen, opgesteld door politieambtenaren R. en W. op 18 december 2003, staat onder meer vermeld dat naar aanleiding van de klachten van verzoeksters moeder, tot tweemaal toe een onderzoek in de woning van de heer X had plaatsgevonden. Daarbij was heel de woning doorzocht. Een hennepkwekerij werd daarbij echter niet aangetroffen.

5. In het door politieambtenaar Sw. opgestelde klachtrapport staat vermeld dat in het voorjaar van 2003 bij de politie klachten binnenkwamen van mevrouw K., zijnde de moeder van verzoekster. Zij klaagde over een hennepplucht in haar woning die volgens haar werd veroorzaakt door de hennepkwekerij van haar burens. Naar aanleiding hiervan vond op 13 maart 2003 om 05:50 uur een onderzoek plaats in de woning van de heer X. Hierbij werd niets aangetroffen dat wees in de richting van een hennepkwekerij. Op 10 april 2003 kwam vervolgens een telefonische melding binnen van verzoekster die aangaf dat haar moeder

nog steeds stank- en lawaaioverlast ondervond. Medio mei 2003 verrichte de politie een nieuw onderzoek in de woning van de heer X. Ook hierbij werd geen hennepkwekerij aangetroffen. Omdat de klachten van verzoekster en haar moeder aanhielden, vond op 5 augustus 2003 opnieuw een onderzoek plaats in de woning van de heer X. Ook dit leverde niets op. Naar aanleiding van een brief van verzoekster verrichtte de politie op 2 januari 2004 opnieuw een onderzoek in de woning van de heer X. Ook dit keer trof men niets bijzonders aan.

6. Politieambtenaar R. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat tot driemaal toe een onderzoek in de woning van de heer X was verricht, waarbij niets ter zake dienende was aangetroffen. R. gaf verder aan dat tijdens deze onderzoeken ook in de kruipruimte was gekeken. Volgens hem was het echter niet mogelijk om in deze kruipruimte hennepplanten te kweken omdat de ruimte maar 70 à 80 centimeter hoog was terwijl weedplanten wel twee meter hoog kunnen worden.

7. Politieambtenaar K. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat hij op 5 augustus 2003 samen met zijn collega C. naar de woning van de moeder van verzoekster was gegaan. Zij hadden door de woning gelopen maar geen hennepgeur geroken. De moeder van verzoekster vertelde hen wel dat zij veel moeite had met het verlies van haar man en graag wilde verhuizen. Vervolgens stelden zij een onderzoek in in de woning van de heer X. Deze woning doorzochten zij grondig, aldus K. Een hennepkwekerij troffen zij echter niet aan. K. merkte verder nog op dat hij het niet aannemelijk achtte dat zich in de kruipruimte van deze woning een hennepkwekerij bevond. K. hechtte eraan verder nog op te merken dat de moeder van verzoekster inmiddels was verhuisd, en ook over haar nieuwe burens beweerde dat zij een hennepkwekerij in hun woning hadden.

8. Op uitdrukkelijk verzoek van de Nationale ombudsman liet de korpsbeheerder per brief van 5 oktober 2005 nog weten dat de politie op 13 maart 2003 de voor- en achterzijde van de woning van de heer X had onderzocht waarbij geen sporen waren aangetroffen die wezen in de richting van de aanwezigheid van een hennepkwekerij in die woning. Op 5 augustus 2003 was vervolgens met toestemming van de heer X zijn woning doorzocht. Voorafgaand aan dit onderzoek was in de woning van mevrouw K. gekeken. Het derde en laatste onderzoek vond op 2 januari 2004 in de woning van de heer X plaats. Daarbij was ook in de kruipruimte gekeken.

Beoordeling

9. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen. Dit betekent voor de politie dat zij haar taken op daadkrachtige en deskundige wijze dient uit te voeren. Eén van de taken van de politie is de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Het staat de politie hierbij in beginsel vrij te bepalen welke

opsporingshandelingen zij naar een haar bekend (mogelijk) strafbaar feit verricht. Slechts wanneer de politie niet in redelijkheid heeft kunnen besluiten af te zien van een bepaalde opsporingshandeling, is het nalaten van die opsporingshandeling als onjuist te kwalificeren. In dit verband is verder van belang dat de mogelijkheden van de politie om haar taken uit te voeren, niet onbeperkt zijn. Elk politiekorps wordt bij de vervulling van zijn taken beperkt door de middelen die het, in het kader van een landelijke verdeling, ter beschikking worden gesteld, gezien in samenhang met omvang en aard van het werkaanbod van het betreffende korps. Het voorgaande betekent dat de politie bij de vervulling van haar taken, waaronder die van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, prioriteiten dient te stellen.

10. Uit het onderzoek van de Nationale ombudsman is gebleken dat de politie naar aanleiding van de melding van verzoekster en haar moeder over de mogelijke aanwezigheid van een hennepkwekerij in de woning van de heer X, in eerste instantie (te weten voor de aanhouding van verzoekster op 9 december 2003) tot tweemaal toe een onderzoek heeft ingesteld nabij en in de woning van de heer X. Dit gebeurde met toestemming van de heer X. Hierbij werd echter niets ter zake dienende aangetroffen. Tijdens het tweede onderzoek hebben de politieambtenaren tevens een onderzoek ingesteld in de woning van de moeder van verzoekster. Daarbij werd geen hennepgeur geroken. Nadat verzoekster had geklaagd dat de politie onvoldoende onderzoek in de woning van de heer X had verricht, heeft op 2 januari 2004 vervolgens, met toestemming van de heer X, een derde onderzoek in de woning van de heer X plaatsgevonden. Daarbij is ook in de kruipruimte gekeken.

11. In aanmerking genomen de vrijheid die de politie in beginsel heeft bij de inrichting van haar (opsporings)onderzoek en onder verwijzing naar de activiteiten die de ambtenaren van het regionale politiekorps Friesland naar aanleiding van de mededelingen van verzoekster en haar moeder hebben ondernomen, kan in redelijkheid niet worden gesteld dat de politie een te summier onderzoek heeft verricht naar de door verzoekster en haar moeder beweerde aanwezigheid van een hennepkwekerij in de woning van de heer X. De politie heeft in dit geval tot driemaal toe een onderzoek ter plaatse verricht. Ook is zij naar de woning van verzoeksters moeder gegaan om de situatie ter plekke te beoordelen. De politie heeft in dit geval dan ook alle noodzakelijke en relevante stappen ondernomen om te trachten aanwijzingen te vinden dat zich in de woning van de burens van verzoeksters moeder een hennepkwekerij bevond. Nu het politieonderzoek geen enkel reëel aanknopingspunt heeft opgeleverd om te veronderstellen dat zich in de woning van de heer X een hennepkwekerij bevond, was de inzet van een politiehond of een infraroodcamera niet aangewezen. Om die reden is het dan ook juist dat de politie hiertoe niet is overgegaan.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

II. Ten aanzien van het boeien

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er verder over dat zij tijdens haar aanhouding op het politiebureau is geboeid. Verzoekster merkte in dit verband op dat het boeien niet nodig was omdat zij zich niet verzette tegen haar aanhouding. Bovendien had verzoekster, die reumapatiënte is, aan het boeien pijn aan haar handen, polsen en rug overgehouden.

2. De korpsbeheerder liet de Nationale ombudsman weten deze klacht niet gegrond te achten. Verzoekster was geboeid omdat zij zich bij haar aanhouding recalcitrant gedroeg en omdat er op dat moment geen vrouwelijke politieagent aanwezig was die verzoekster bij haar insluiting kon fouilleren.

3. In zijn brief van 29 april 2004 aan verzoekster gaf de districtschef aan dat verzoekster zich tijdens haar aanhouding zodanig had gedragen, dat het noodzakelijk was geweest haar te boeien. Volgens de districtschef was verzoekster ongeveer tien minuten geboeid geweest.

4. In de mutatie, opgesteld op 9 december 2003 door politieambtenaren R., K. en W., staat vermeld dat verzoekster in het politiebureau is aangehouden en vervolgens is geboeid. De reden voor het boeien staat niet in de mutatie vermeld.

5. Uit het door politieambtenaar K. op 9 december 2003 opgemaakte 'proces-verbaal van verhoor verdachte', blijkt dat verzoekster tijdens haar verhoor heeft aangegeven dat zij tijdens haar aanhouding door de politie was mishandeld. Zij was namelijk geboeid terwijl zij zichtbaar een brace droeg. Ook had zij direct tegen de politieambtenaar gezegd dat zij reuma had.

6. In het door politieambtenaren R. en W. op 18 december 2003 opgemaakte proces-verbaal van bevindingen staat vermeld dat verzoekster is geboeid omdat op dat moment geen vrouwelijke politieambtenaar op het politiebureau aanwezig was die verzoekster kon fouilleren.

7. In het door politieambtenaar Sw. naar aanleiding van verzoeksters klacht opgestelde rapport, staat vermeld dat verzoekster ongeveer tien minuten geboeid in een politiecel heeft gezeten. De reden voor het boeien was gelegen in het feit dat er op het moment van de aanhouding van verzoekster geen vrouwelijke agent aanwezig was die verzoekster kon fouilleren.

8. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman verklaarde politieambtenaar R. dat hij verzoekster had geboeid. Hij deed dit omdat er op dat moment geen vrouwelijke agent ter plaatse was die verzoekster kon fouilleren voordat zij in de ophoudruimte werd geplaatst. R. vertelde ook dat verzoekster een dikke, gewatteerde jas aan had waardoor hij niet kon zien wat daaronder zat. Gelet hierop koos R. ervoor verzoekster - zolang zij nog

niet was gefouilleerd - te boeien. R. benadrukte dat dit de enige reden voor het boeien was geweest. Hij gaf uitdrukkelijk aan dat van verzet van verzoekster geen sprake was geweest.

9. Politieambtenaar W. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat verzoekster heftig reageerde op haar aanhouding. Zij sloeg om zich heen en rukte alle kanten op. Volgens W. was verzoekster om die reden geboeid. Daarnaast uitdrukkelijk gevraagd, vertelde W. dat het feit dat er op het moment van aanhouding geen vrouwelijke agent aanwezig was die verzoekster kon boeien "ook best een reden geweest kon zijn" voor het boeien. Hij kon dat echter niet met zekerheid zeggen.

10. Getuige P., die op 9 december 2003 als telefoniste werkzaam was op het politiebureau te Wolvega, verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat verzoekster weigerde het bureau te verlaten waarna zij was aangehouden. Voor zover zij zich herinnerde, verzette verzoekster zich "min of meer" tegen haar aanhouding. Verzoekster "begon wat te trekken", waarna zij werd geboeid.

Beoordeling

11. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Het boeien van een persoon betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, welk recht in artikel 11 van de Grondwet is neergelegd. Bij of krachtens de wet kunnen beperkingen op dit grondrecht worden gemaakt. Ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is in artikel 15, vierde lid van de Grondwet meer in het algemeen bepaald dat zij kunnen worden beperkt in de uitoefening van hun grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt (zie Achtergrond, onder 1.). Dit artikel biedt dus de mogelijkheid om een inbreuk te maken op de lichamelijke integriteit van personen van wie rechtens de vrijheid is ontnomen, zonder dat dit bij of krachtens formele wet is voorzien. In artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM) is echter wel bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect op zijn privéleven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet ("in accordance with the law"; zie Achtergrond, onder 2.). Dit recht hoeft niet in een formele wet te zijn vastgelegd maar moet wel toegankelijk en voorzienbaar zijn, aldus vaste jurisprudentie van het Europese Hof voor de rechten van de mens.

12. De eerste vraag die de Nationale ombudsman in dit geval dient te beantwoorden is of er een wettelijke grondslag is voor het op gebruikelijke wijze (d.w.z. aan de handen) boeien van arrestanten in een politiecel. De Nationale ombudsman heeft hiertoe als eerste onderzocht of artikel 8 van de Politiewet een grondslag biedt voor het gebruik van handboeien in het algemeen. Daaruit bleek echter dat in artikel 8 geen bevoegdheid tot het omleggen van handboeien wordt gegeven. Wel wordt daarin gesteld dat de politie onder bepaalde omstandigheden bevoegd is om geweld te gebruiken (zie Achtergrond, onder 3.).

Bij onwillige personen kan het voorkomen dat het niet mogelijk is om handboeien aan te leggen zonder dat dit gepaard gaat met geweld. Dit betekent echter niet dat het boeien zonder meer gezien kan worden gezien als een vorm van geweldsuitoefening. Ook in de ambtsinstructie voor de politie wordt het gebruik van handboeien ten behoeve van het vervoer van een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, niet gerubriceerd als geweld of geweldsmiddel. De Nationale ombudsman komt dan ook tot de conclusie dat de hier aan de orde zijnde inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam niet is voorzien in artikel 8 Politiewet.

13. Vervolgens heeft de Nationale ombudsman beoordeeld of de politie de bevoegdheid om personen die in een politiecel verblijven te boeien kan ontleen aan artikel 22 van de Ambtsinstructie (zie Achtergrond, onder 4.). Hoewel artikel 22 betrekking heeft op het aanleggen van boeien bij personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd, is de toepassing in lid 1 beperkt tot het gebruik van handboeien ten behoeve van vervoer. Van dat laatste was in dit geval geen sprake. De Ambtsinstructie noemt geen andere situaties waarin van handboeien gebruik mag worden gemaakt zodat de Nationale ombudsman concludeert dat artikel 8 Politiewet, noch artikel 22 van de Ambtsinstructie, een (wettelijke) basis biedt voor het gebruik van handboeien bij personen die in een politiecel verblijven.

14. Vervolgens heeft de Nationale ombudsman onderzocht of er, zoals het EVRM voorschrijft, sprake is van een toegankelijke en voorzienbare regeling waarin is uitgewerkt dat en onder welke omstandigheden politieambtenaren een persoon aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen en die in een politiecel verblijft, mogen boeien. Het is de Nationale ombudsman gebleken dat een dergelijke regeling ontbreekt. Dit tekort aan normering werkt willekeurige toepassing in de hand en is niet verenigbaar met de vereisten die in de jurisprudentie inzake artikel 8 EVRM worden gesteld aan de wettelijke basis van inbreuken op het recht op privéleven. De korpsbeheerder heeft desondanks gesteld dat het boeien in dit geval was gerechtvaardigd omdat verzoekster zich bij haar aanhouding recalcitrant had gedragen en voorafgaand aan haar insluiting niet kon worden gefouilleerd omdat er geen vrouwelijke agent aanwezig was waardoor van de politieambtenaren mocht worden verwacht dat zij maatregelen namen om te voorkomen dat verzoekster zichzelf of de politieambtenaren zou verwonden. De Nationale ombudsman volgt de korpsbeheerder niet in dit standpunt. De naleving van grondrechten is immers een wezenlijk kenmerk van een rechtsstaat. Een inbreuk hierop dient, zoals hiervóór reeds is opgemerkt, aan een aantal voorwaarden te voldoen. Zo moet een dergelijke inbreuk noodzakelijk zijn, steunen op de wet of zijn vastgelegd in een toegankelijke en voorzienbare regeling en voorzien in passende waarborgen die onder meer willekeur voorkomen. Slechts op die manier kan in elk geval afzonderlijk steeds een deugdelijke afweging plaatsvinden. Het ontberen van een deugdelijke grondslag en normering doet bovendien afbreuk aan de mogelijkheid om achteraf te kunnen controleren of van de bevoegdheid rechtmatig gebruik is gemaakt. Door verzoekster niettemin te boeien, heeft de politie dan ook in strijd gehandeld met het EVRM en moet worden geconcludeerd dat genoemd grondrecht op onaantastbaarheid van het

menselijk lichaam is geschonden.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk

15. In dit verband hecht de Nationale ombudsman eraan nog op te merken dat hij, los van het feit dat recalcitrant gedrag geen rechtvaardiging biedt voor het boeien van een arrestant op het politiebureau, het niet aannemelijk acht dat verzoekster zich op zodanige wijze tegen haar aanhouding heeft verzet dat boeien noodzakelijk was nu dit niet is vastgelegd in de kort na het incident opgemaakte mutaties en processen-verbaal alsmede uitdrukkelijk wordt ontkend door politieambtenaar R. Verder geldt met betrekking tot het waarborgen van de veiligheid van verzoekster en de politieambtenaren dat voor een minder ingrijpend middel had kunnen worden gekozen, zoals het toezicht houden op verzoekster zolang zij nog niet was gefouilleerd dan wel haar te vragen haar jas uit te trekken.

III. Ten aanzien van het in kennis stellen van verzoeksters echtgenoot

Bevindingen

1. Verzoekster acht het niet juist dat de politie haar echtgenoot niet heeft geïnformeerd over haar insluiting waardoor hij zich enige uren erg ongerust heeft gemaakt.
2. De korpsbeheerder liet weten niet eerder op deze grief van verzoekster te hebben gereageerd omdat verzoekster deze klacht niet naar voren had gebracht in haar klachtbrief van 9 december 2003 en deze klacht ook niet later ter sprake had gebracht. Nadat de Nationale ombudsman de korpsbeheerder had geantwoord dat hij wel reden zag deze klacht in onderzoek te nemen, gaf de korpsbeheerder aan dat verzoekster de politieambtenaren niet had gevraagd haar echtgenoot van haar insluiting in kennis te stellen. Indien zij dit wel had gedaan, zou dit verzoek, zoals gebruikelijk, zijn gehonoreerd, aldus de korpsbeheerder.
3. In reactie op het standpunt van de korpsbeheerder gaf verzoekster aan dat zij de politieambtenaren direct bij haar aanhouding heeft gevraagd haar echtgenoot of haar moeder van haar insluiting op de hoogte te stellen. Vervolgens heeft zij dit nog meerdere keren aan de politieambtenaren gevraagd.

Beoordeling

4. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen zich in hun bejegening van burgers hulpvaardig opstellen. Het vereiste van correcte bejegening brengt in dit verband met zich mee dat een politieambtenaar een verzoek van een ingeslotene om zijn naasten over zijn insluiting in te lichten dient te honoreren voorzover de omstandigheden dit toelaten. Artikel 27 van de Ambtsinstructie bepaalt immers dat een

politieambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte moet stellen van de insluiting. Indien de ingeslotene meerderjarig is doet de ambtenaar dit slechts op verzoek van de betreffende ingeslotene (zie Achtergrond, onder 4.). Het doel van een dergelijke informatieverstrekking is met name het wegnemen van (eventuele) ongerustheid bij dergelijke personen. Slechts in het geval iemand is ingesloten op een strafvorderlijke titel zal eerst moeten worden bezien of contact met de buitenwereld niet strijdig is met het belang van een strafrechtelijk onderzoek.

5. In het eerste lid van artikel 12 van de korpsrichtlijn "Regeling zorg voor ingeslotenen Politie Friesland" (zie Achtergrond, onder 5.) is verder bepaald dat ingeslotenen van de mogelijkheid tot kennisgeving van insluiting aan derden op de hoogte worden gesteld. In het tweede lid van dit artikel is vervolgens bepaald dat de officier van dienst een familielid of huisgenoot van de meerderjarige ingeslotene ten spoedigste in kennis stelt van de insluiting, tenzij het belang van het onderzoek zich hiertegen verzet of de ingeslotene hiertegen bezwaar maakt. Het ingenomen standpunt van de korpsbeheerder is dan ook niet juist. Op grond van de korpsrichtlijn is het namelijk niet nodig dat ingeslotenen zelf vragen om hun familie in kennis stellen van hun insluiting. Integendeel, de korpsrichtlijn schrijft juist voor dat familie/huisgenoten altijd over de insluiting moeten worden geïnformeerd tenzij een ingeslotene daartegen bezwaar maakt of het belang van het onderzoek zich hiertegen verzet. Die situatie deed zich in dit geval evenwel niet voor, zodat de echtgenoot van verzoekster wel degelijk in kennis had moeten worden gesteld van haar insluiting.

De onderzochte gedraging is dan ook niet behoorlijk.

IV. Ten aanzien van het verstrekken van een maaltijd

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er verder over dat haar gedurende haar verblijf op het politiebureau geen maaltijd is verstrekt.

2. In reactie op deze klacht berichtte de korpsbeheerder dat verzoekster wel een maaltijd was aangeboden, maar dat zij deze had geweigerd. De korpsbeheerder vond dan ook dat de politie op dit punt geen verwijt kon worden gemaakt, temeer niet nu verzoekster slechts enkele uren, te weten van 9:35 uur tot 13:56 uur, op het politiebureau had verbleven.

3. Bij zijn reactie zond de korpsbeheerder de zogenaamde arrestantenmodule betreffende verzoekster mee. Daaruit valt echter niet op te maken dat verzoekster een maaltijd is aangeboden, noch dat deze door haar is geweigerd.

4. Geconfronteerd met de lezing van de korpsbeheerder gaf verzoekster te kennen dat zij vanaf 12:00 uur om een maaltijd had gevraagd. Hoewel haar toen is gezegd dat iets voor

haar zou worden geregeld, is haar uiteindelijk helemaal niets aangeboden.

5. Politieambtenaar K. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat het verstrekken van een maaltijd aan verzoekster helemaal niet aan de orde was omdat het verhoor maar heel kort duurde.

Beoordeling

6. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen zich in hun bejegening van burgers hulpvaardig opstellen. Het vereiste van correcte bejegening brengt in dit geval met zich mee dat de politie de omstandigheden moet creëren waarin de gezondheid en het welbevinden van personen die zijn ingesloten onder meer op het vlak van hygiëne, voeding, medische zorg en veiligheid moet zijn gewaarborgd. In dit verband bepaalt artikel 15 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen (zie Achtergrond, onder 4.) dat de korpsbeheerder voorzieningen treft opdat de ingeslotene in ieder geval beschikt over eten en drinken. In artikel 18, vierde lid van Kaderregeling ingeslotenen Politie Friesland is verder bepaald dat driemaal per dag een maaltijd aan ingeslotenen wordt verstrekt, waarvan één een warme maaltijd dient te zijn.

7. Gelet op het voorgaande komt de Nationale ombudsman tot het oordeel dat aan verzoekster in ieder geval een maaltijd had moeten worden aangeboden. Dat verzoekster maar enkele uren ingesloten is geweest, doet daaraan niet af. Indien het, gelet op het tijdstip waarop verzoekster werd ingesloten, niet meer mogelijk was een warme maaltijd voor haar te regelen, had haar in ieder geval een broodmaaltijd moeten worden aangeboden. Volgens de korpsbeheerder is verzoekster ook een maaltijd aangeboden, maar heeft zij deze geweigerd. In dit verband is van belang dat artikel 6, zesde lid van de Kaderregeling ingeslotenen Politie Friesland bepaalt dat de tijdstippen waarop een maaltijd wordt verstrekt, in het zogenaamde insluitingsformulier vermeld moeten worden. Hieruit kan worden afgeleid dat ook het geval dat een ingeslotene een maaltijd weigert, dient te worden gerapporteerd in de arrestantenadministratie. Nu de korpsbeheerder echter geen gegevens heeft overgelegd waaruit blijkt dat aan verzoekster een maaltijd is aangeboden danwel dat zij deze maaltijd heeft geweigerd, houdt de Nationale ombudsman het erop dat verzoekster geen maaltijd aangeboden heeft gekregen. Hiermee heeft de politie in strijd gehandeld met het vereiste van correcte bejegening.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Friesland is:

gegrond ten aanzien van:

- het boeien, wegens schending van het grondrecht van onaantastbaarheid van het lichaam;
- het niet in kennis stellen van verzoeksters echtgenoot, wegens schending van het vereiste van correcte bejegening;
- de maaltijdverstrekking, wegens schending van het vereiste van correcte bejegening en niet gegrond ten aanzien van het politieonderzoek.

Onderzoek

Op 4 oktober 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw S. te Y, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Friesland. Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland (de burgemeester van Leeuwarden), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Friesland verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd aan drie betrokken ambtenaren de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Geen van de betrokken ambtenaren maakte van die gelegenheid gebruik.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Leeuwarden over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoekster de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Tevens werden aan de korpsbeheerder en de betrokken politieambtenaren een aantal specifieke vragen gesteld.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reacties van verzoekster en betrokken ambtenaar K. gaf aanleiding het verslag te wijzigen. Noch de korpsbeheerder noch betrokken ambtenaar R. en W. gaf binnen de gestelde termijn een reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Het verzoekschrift aan de Nationale ombudsman van 30 september 2004;

Het van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland op 1 maart 2005 ontvangen interne klachtdossier. Dit dossier omvat onder meer de volgende stukken:

- de op 9 december 2003 door politieambtenaren R., K. en W. opgemaakte mutatie in het dag- en nachtrapport;
- het op 9 december 2003 door politieambtenaar K. opgemaakte en getekende proces-verbaal van verhoor verdachte;
- het op 9 december 2003 door politieambtenaar R. opgemaakte en getekende proces-verbaal van aanhouding;
- de klachtbrief van 9 december 2003 van verzoekster aan de officier van justitie te Leeuwarden en het regionale politiekorps Friesland;
- de brief van verzoekster van 10 december 2003 aan het regionale politiekorps Friesland;
- het op 18 december 2003 door politieambtenaren R. en W. opgemaakte en getekende proces-verbaal van bevindingen;
- het (ongedateerde) rapport dat politieambtenaar Sw. naar aanleiding van het onderzoek naar verzoeksters klacht heeft opgesteld;
- de brief van verzoekster van 18 december 2003 aan de klachtencoördinator van het regionale politiekorps Friesland met als bijlage een verklaring van haar manueel therapeut van 18 december 2003;
- de op 16 maart 2004 door politieambtenaren S. en R. opgemaakt mutatie in het dag- en nachtrapport;
- de mededeling voorwaardelijke veroordeling van het Arrondissementsparket te Leeuwarden van 18 maart 2004;
- de brief van de chef van het district Heerenveen van de politie Friesland van 29 april 2004 aan verzoekster waarin hij aangeeft de klachten van verzoekster niet gegrond te achten;
- de brief van verzoekster van 3 mei 2004 aan de chef van het district Heerenveen waarin verzoekster onder meer aangeeft het niet eens te zijn met het oordeel van de districtschef van 29 april 2004;
- het advies van 1 juli 2004 van de Klachtencommissie politie Friesland;
- de beslissing van de korpsbeheerder van 8 juli 2004;

- het door verzoekster op 2 september 2004 aan de politie toegestuurde rapport van de verzekeringsarts van het UWV;

- het vervolgadvis van 2 september 2004 van de Klachtencommissie politie Friesland;

- de beslissing van de korpsbeheerder van 14 september 2004.

Het faxbericht van verzoekster van 8 juli 2005 aan de Nationale ombudsman;

De schriftelijke reactie van de korpsbeheerder van 10 juli 2005;

De schriftelijke reactie van verzoekster van 14 juli 2005;

Een exemplaar van de verklaring die betrokken ambtenaar K. op 25 augustus 2005 telefonisch tegenover een onderzoeker van het Bureau Nationale ombudsman heeft afgelegd;

Een exemplaar van de verklaring die betrokken ambtenaar R. op 7 september 2005 telefonisch tegenover een onderzoeker van het Bureau Nationale ombudsman heeft afgelegd;

Een exemplaar van de verklaring die betrokken ambtenaar W. op 19 september 2005 telefonisch tegenover een onderzoeker van het Bureau Nationale ombudsman heeft afgelegd;

De nadere reactie van de korpsbeheerder van 5 oktober 2005, met daarbij gevoegd een aantal mutaties, de arrestantenmodule en de Kaderregeling ingeslotenen Politie Friesland;

De nadere reactie van verzoekster van 12 oktober 2005.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Grondwet

1.1. Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

1.2. Artikel 15, vierde lid

"Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

2. Artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM)

"1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others."

3. Artikel 8, eerste lid, van de Politiewet 1993

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

4. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (Besluit van 8 april 1994; Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994.)

4.1. Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of

b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Artikel 27

"-1. Voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet stelt de ambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. In het geval de ingeslotene minderjarig is, doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij slechts op verzoek van de ingeslotene.

-2. Indien de omstandigheden de uitvoering van het eerste lid niet toelaten bij een ingeslotene die geen ingezetene is, wordt de ambassade of het consulaat van het land waarin de ingeslotene ingezetene is, op de hoogte gesteld van de insluiting."

5. Artikel 15, eerste tot en met vierde lid Besluit beheer regionale politiekorpsen

"1. De korpsbeheerder treft voorzieningen opdat de ingeslotene in ieder geval beschikt over:

a. slaapgelegenheid,

b. eten en drinken in overeenstemming met medische en levensbeschouwelijke of godsdienstige eisen,

c. sanitair,

d. de noodzakelijke medische zorg en

e. informatie over de gang van zaken in het politiecellencomplex.

2. Tenzij het politiecellencomplex geen luchtplaats heeft, draagt de korpsbeheerder er zorg voor dat de ingeslotene tweemaal daags wordt gelucht.

3. In verband met het eerste lid, onder *d*, treft de korpsbeheerder een regeling met artsen in de regio ten einde van hulp verzekerd te zijn voor de medische zorg van ingeslotenen.

4. Met inachtneming van het bij of krachtens de wet bepaalde treft de korpsbeheerder een regeling met betrekking tot het roken, de ontspanning, het telefoneren en het ontvangen van bezoek van de ingeslotenen."

6. Kaderregeling ingeslotenen Politie Friesland

6.1. Artikel 4, zesde lid

"Hij draagt zorg voor vermelding van de volgende gegevens op het insluitingsformulier:

(...)

- de tijdstippen van het verstrekken van maaltijden, het luchten en het douchen of wassen (...)"

6.2. Artikel 12, eerste en tweede lid

"1. De ingeslotene wordt van de mogelijkheid tot kennisgeving van insluiting aan derden op de hoogte gesteld.

2. Voor zoveel het belang van een onderzoek tegen een in te sluiten persoon zich hiertegen niet verzet, stelt de officier van dienst, dan wel de door hem daarmee belaste ambtenaar een familielid of huisgenoot van de meerderjarige ingeslotene ten spoedigste in kennis van de insluiting.

De meerderjarige ingeslotene kan aangeven hiertegen bezwaar te hebben, in welk geval de kennisgeving achterwege blijft. In geval van een minderjarige ingeslotene wordt aan de ouder of voogd ambtshalve kennisgegeven."

6.3. Artikel 18, vierde lid

"Aan de ingeslotene wordt 3x per dag een maaltijd verstrekt, waarvan 1 een warme maaltijd is. (...)"